

6.9 Revoluční vlny 19. století

6.9.1 Dlouhé 19. století a krátké 20. století

6.9.2 Vídeňský kongres (1814 – 1815) a následné období restaurace

6.9.3 Problematika generačních revolučních vln v 19. století

6.9.4 Revoluční vlna kolem r. 1830: boje o svobodu slova a za národní nezávislost

6.9.5 Revoluce v evropských zemích 1848 – 1849: Jaro národů

6.9.6 Revoluční události kolem r. 1870: počátek moderní politiky

6.9.7 Boje za všeobecné volební právo (kolem r. 1900)

6.9.8 Soudobý kulturní vývoj

6.9.1 Dlouhé 19. století a krátké 20. století

Čím více se v putování dějinami blížíme k dnešku, tím naléhavěji pocítujeme potřebu detailnější periodizace. Každé století má svou specifickou charakteristiku („barvu“, „vůni“), ale hranice mezi takto pojatými staletími se zpravidla nekryjí přímo s kulatými roky v letopočtu. Proto dnes historikové často hovoří o *dlouhém 19. století* a *krátkém 20. století*. Myslí se tím, že 19. století uplynulo v bojích za základní lidská práva: tento zápas však začal již před rokem 1800 velkými osvícenskými revolucemi francouzskou a americkou a byl drasticky přerušen až vypuknutím První světové války (1914). Následující 20. století bylo poznamenáno konfliktem mezi zastupitelskou demokracií a moderními formami diktatury, což v letech 1914 – 1989/1991 přineslo dvě světové války a dlouhé období dalšího celosvětového politického napětí (Studenou válku). Celou periodizační situaci blíže ukazuje následující tabulka:

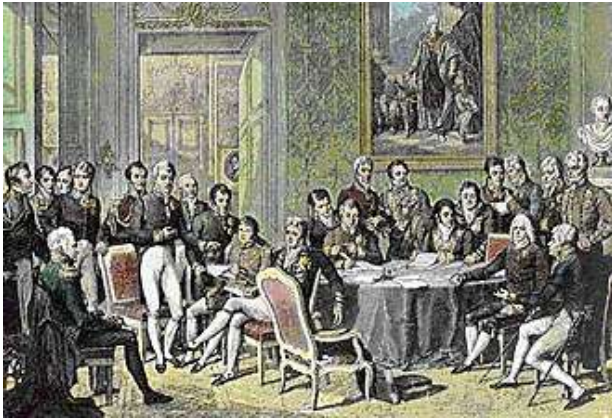
Různé způsoby periodizace novějších dějin:				
	1789	1914	1945	1991
Novověk			Nejnovější dějiny	
Raný novověk (od 1492)	Moderní dějiny			
	Dlouhé 19. století		Krátké 20. století	
	Pozdní novověk			Současné dějiny
Pozn.: Alternativně lze mezník 1789 nahradit rokem 1776 - Americkou revolucí.				
Šedě vyznačená období rozeznává anglosaské dějepisce.				

6.9.2 Vídeňský kongres (1814 – 1815) a následné období restaurace

Evropské poměry po Napoleonově porážce narýsoval **Vídeňský kongres** (1814 – 1815). Klíčovým pojmem se stala *restaurace*: maximální možné – avšak samozřejmě ne úplné – obnovení poměrů před dobytím Bastily.

Na kongresu **Francie** přišla o své územní zisky z napoleonské éry. **Rakousko** opět získalo (v ještě větším rozsahu) severovýchodní Itálii a chorvatské pobřeží. Byl obnoven **Papežský stát**, na další **italské trůny** se vrátili Habsburkové a španělští Bourboni. **Polsko** opět zmizelo z mapy nezávislých států: jeho většinu znovu ovládlo **Rusko**. **Prusko** získalo velkou část Saska a pohltilo některé státy někdejšího pronapoleonského Rýnského spolku: nyní sahalo od francouzských hranic až k Rusku a jen posílilo svou pozici nejmocnějšího státu v Německu. K **Nizozemsku** byla připojena Belgie. Byla potvrzena **anexe Finska Ruskem** na úkor Švédska, ale **Švédové** naopak získali od Dánska **Norsko** a navíc někdejší Napoleonův maršál Jean-Baptiste Bernadotte se zanedlouho stal švédským králem a jeho dynastie tam vládne dodnes (král Karel XVI. Gustav od 1973); jde o poslední zřetelný pozůstatek Napoleonovy éry v dnešní politice.

Změny se odehrály i v zámoří. **Velké Británii** byly potvrzeny její nedávné zisky: Jižní Afrika a asijský ostrov Cejlon (obojí na úkor Nizozemska) a středomořské souostroví Malta.

Vídeňský kongres

Německojazyčné státy vytvořily – jako volnější náhradu Svaté říše římské – **Německý spolek**, který měl koordinovat zahraniční politiku svých členů (existovala i společná spolková armáda). Nejvyšším orgánem bylo *Spolkové shromáždění*, zasedající ve Frankfurtu nad Mohanem. Avšak činnost spolku byla oslabována **rivalitou mezi Rakouskem a Pruskem**. V r. 1833 pak **Prusko** založilo **Německý celní spolek**: jednalo se o vůbec první ekonomické sdružení samostatných států,

fungovalo jako celní unie (minimální cla uvnitř, společná cla navenek). **Prusko** bylo **hegemonem** celního spolku, do něhož patřily téměř všechny státy v Německu; Rakousko zůstalo mimo.

Byla potvrzena opětovná **vláda Bourbonů na francouzském trůně**: panoval král Ludvík XVIII.

Vídeňský kongres zahájil epochu, kdy o dění v Evropě rozhodovali ve vzájemných diplomatických jednáních představitelé 5 velmocí (Francie, Pruska, Rakouska, Ruska a Velké Británie) tak, aby byl zachován mír a mocenský status quo. Dosažená kompromisní ujednání pak vnucovali dalším, menším státům jako jednomyslnou vůli Evropy. Tento styl mezinárodní politiky dostal posléze neoficiální označení **Koncert velmocí** a zůstává inspirací i pro pozdější doby.

Konzervativní jádro tohoto velmocenského bloku, Rakousko, Prusko a Rusko, utvořilo v r. 1815 **Svatou alianci**: soustřeďovala se na společné pronásledování a likvidaci všech liberálních občanských a politických aktivit vyjadřujících odpor vůči nastolené restauraci. Aliance, k níž postupně přistoupily téměř všechny evropské státy, předstírala, že brání křesťanské hodnoty, ale sama papežská kurie se jí neúčastnila – podobně jako třeba liberální Velká Británie. Po r. 1830 činnost aliance ochabla.

Klíčový muž Vídeňského kongresu, rakouský kancléř kníže **Klemens von Metternich** zůstal ještě dlouhá léta fakticky nejvlivnějším evropským kontinentálním politikem.

Evropa po r. 1815